Шары́піна са́мая восто́чная дзярэ́ўня ў сельсаве́це. І мно́гія так іх зва́лі. А с Забо́р'я мужыко́ў зва́лі **батрака́мі**, патаму́ што яны́ с сабо́й е́сьці насі́лі у то́рбах, і́менна вот у то́рбах, як у батрако́ў. Эта яны там у стройбрыга́дзе рабо́талі. А адзі́н кста́ці с сабо́й усігда́ шашэ́нь браў, э́та такі́ блін то́ўсты, і самаго́ яго **Шашэ́нь** называ́лі. Усё, пасле́днюю табе́ гавару́, зато́ са́мую сьме́шную. Ра́ньшы па дзяраўня́х хадзі́ў чалаве́к і скупля́ў макулату́ру, цветме́т, тра́пкі. Ішо́ў і крыча́ў: ба́пкі, тра́пкі! І ўсе гавары́лі: вунь **Ба́пкі-Тра́пкі** ідзе́ць. Во так. Хва́ціць. Ужэ́ му́сіць штук сто табе ўспо́мніла, а с па́пкам дык то́чна [КЛМ].

Д.М. Кузьміна

З гаворкі вёскі Прыбярэжжа Быхаўскага раёна Магілёўскай вобласці

Матэрыялы сабраныя ў 2009 г. студэнткай аддзялення "Беларуская філалогія" БДУ *Кузьміной Дар'яй Міхайлаўнай*.

Запіс праводзіўся ў в. Прыбярэжжа, якая знаходзіцца ў Грудзінаўскім пасялковым савеце Быхаўскага раёна Магілёўскай вобласці. У вёсцы 62 двары, у дадзены момант 17 з іх – жылыя. Жыхары з'яўляюцца беларусамі. Ад раённага цэнтра Быхава – 20 км, ад абласнога цэнтра Магілёва – каля 70 км. Мясцовая назва вёскі – *Пры́беражы*. Жыхары называюць сябе *прыбярэжанцы (жан. прыбярэжанка, муж. прыбярэжанец).* Назву вёскі тлумачаць так: вёска знаходзіцца на беразе ("пры беразе") ракі Пална.

Інфарматар:

Капранькова Зінаіда Давыдаўна, 1933 г. н., адукацыя 10 класаў, мясцовая.

Як даўней варажылі

Гада́лі, зна́іш, во гаво́ря та́к, бе́галі (ба́ба ўжо раска́звала, як дзе́ўкамі былі́) пад о́кны падбягі́м, як ні зна́ю на які́я Каля́ды: на пе́р'выя ці пе́ряд Но́вым го́дам. А тады́ ж лю́дзі, зна́іш, саблюда́лі ўсё: вот абязя́цельна на́да тапі́ць (пе́чку ж яны́ і тапі́лі, кане́шне, тады́ ж не было́ ў іх, пе́чку ка́ждый дзе́нь тапі́лі), а бліны́ ж пяклі́. Вот бліны́ пяку́ць, пе́рвы блін на́да схваці́ць і на у́ліцу вы́скачыць і слу́хаць, і дзе́, напрыме́р, саба́ка забрэ́ша, туды́, у тэ́й бо́к, яна́ за́муж вы́йдзе. Ну́, тако́е, зна́іш... Ішчэ́ мно́га яна́ тако́га раска́звала.

Гада́лі, пад во́кны падхадзі́лі і слу́халі, яко́е сло́ва ска́жуць, там, напрыме́р, на ката́ ці... "Псі́к, вон!", та́к, ска́жа е́слі "Псі́к, пашо́ў во́н!" – зна́чыць, у-уй, тады́ дзе́ўка та́я пачу́ла тако́е – за́муж вы́йдзе ў гэ́тым гаду́ (што вон жа ката́). А е́слі "На печ пайшо́ў!" ці "Ся́дзь на пе́чы!" – тады́ гэ́тая ўжо́ бу́дзе сядзе́ць у дзе́ўках.

Create PDF files without this message by purchasing novaPDF printer (http://www.novapdf.com)

Што было, як маці памерла

Во, малы́я сядзі́м. Во ба́ба раска́звала, зна́іш, тако́е, пра сябе́ раска́звала ўсё. Яна то́жа сірато́й астала́ся, малы́я паства́ліся сіро́тамі, сістра́ ў яе (ма́міна ма́ма), сістра́ астала́ся, мале́нькая, дзіцёнак грудны́ аста́ўся і бра́т. Бра́т быў ста́ршы са́мы, наве́рна... Не́, ба́ба Ма́р'я была́ ста́ршая. Маю́ О́льга зва́лі ба́бу, срэ́дняя і мале́нькая ў іх яшчэ́ была́ дзе́вачка. І ма́тка ўмірла́ іх. А ба́цька, гаво́ря, лесніко́м быў. Ма́тка ўмірла́, а мы́, гаво́ря, баі́мся начува́ць адны́. Адны́х жа, гаво́ря, як кі́не, другі́ раз, начува́ць адны́х. Другі́ раз, у Асаве́ц туды´ далёка ўсё абхо́д дзе́лаў ле́са е́тага. Мы тады́ на печ клёпак (ну, ён дзе́лаў такі́я я́шчыкі з клёпак із дзерав́янных і стру́жкі страга́ў жа). Стру́жкі ў нас на пе́чы і е́тыя клёпкі на пе́чы. Мы, гаво́ря, накладзём, накладзём гэ́тых клёпак на край пе́чы (печ была́ бальша́я), паля́жам гало́вамі ўсе на гэ́тыя клёпкі. Ноч, гаво́ря, другі́ раз, ві́дная-ві́дная, ме́сячная. У ха́ту дзьве́ры ў нас адкрыва́юцца... Я, е́слі б, зна́іш, гэ́та не ба́ба мне раска́звала (на́ша ба́ба была́ така́я харо́шая і набо́жная, да́жа па-ма́цернаму яна́ не руга́лася, вось пражыла́ ве́к і го́ра тако́е паба́чыла, а па-ма́цернаму яна́ не руга́лася, яна́ то́ка во́: "Ах, смуро́д ваню́чы!", е́слі яе́ рассе́рдзіць). Гаво́ря, дзьве́ры адкрыю́цца, і ў ха́ту захо́дзя, ба́чым, што жэ́ншчына захо́дзя. А ў пласта́х тады́ які́х-то харані́лі, я ня зна́ю, у які́х, яна гавары́ла, у пласта́х. (У які́х пласта́х?.. Ну, во, зна́іш, не́шта тако́е із палатна́ завя́звалі на галаву́, як мерцвяка́ ў гро́б кла́лі). Дахо́дзя да стала́, гаво́ря, во руко́й стук-стук па сталу́, а тады́ як аблакаці́цца во так во, сядзі́ць, паку́ль пе́вень пе́рвы не запяе́ць. І мы, гаво́ря, сядзі́м. Ні пуга́ла нас, ніч́ога. Сядзі́м, ляжы́м і шэ́пчам адзі́н аднаму́. Другі ра́з, гаво́ря, і саба́ка з ёй за́йдзе. Тады́, гаво́ря, пе́вень як запяе́ць, встаёт і пайшла́. Другі ра́з, ляп дзьвяра́мі. Саба́ка, другі ра́з, у ха́це застане́цца, а калі́ і за ёй вы́йдзе. Тако́е было́.

Як мяса паварылі

Мно́га чаго́ яна [баба] раска́звала... Ага́, пе́чку як тапі́лі яны – ба́ба гэ́та бо́льшая і ме́ншая. Хлеб са́мі пяклі́ (яшчэ́ ма́чыхі ня браў ба́цька). Забі́ў парасёнка ба́цька, ну забі́ў, у я́шчыкі папакла́ў, ужо́ як ён папакла́ў: мя́са аддзе́льна, са́ла аддзе́льна; і ...: "Дзе́ці, звары́це мя́са". Ну і са́м, гаво́ря, пайшо́ў. "Звары́це мя́са, дзе́ці"... Мы, гаво́ря, узя́лі ўсё (я хахата́ла, аж пamі́ра́ла со́ смеху). Мы паўця́гвалі гэ́та ўсё мя́са з я́шчыкаў у ха́ту. Сасе́дскія дзе́ці папрыхадзі́лі. (А тады ўсло́нцы, гаво́ря, стая́лі так во, зна́іш, стол і з е́тай стараны́, і з е́тай (сту́льчачкаў жа ні было́) дашча́ныя з до́сак). У чугуны́, які́я былі́, панаклада́лі, пе́чку затапі́лі. Усё, пе́чку вы́тапілі, чугуны́ э́тыя паўпіра́лі ў пе́чку. Усё мя́са павары́лі. (Каб жа ён прынёс: "Звары́це, дзе́ці, е́тае мя́са" (так?), яны б звары́лі ды й з'е́лі.) Выця́галі гэ́тыя чугуны́, дзе́ці е́тыя е́лі і па ўсло́нцах бе́галі, дурэ́лі. Ве́чар стаў, гаво́ря, дзе́ці дамо́й парасхадзі́ліся, а мы´ ўго́лас. Прыхо́дзя ба́цька, спра́шае:

– Звары́лі, дзе́ці мя́са?

Create PDF files without this message by purchasing novaPDF printer (http://www.novapdf.com)

– Звары́лі.

Як паглядзе́ў: мя́са ўсё пава́ранае. Я гаварю́: “Што, ён вас ругáў?”

Нé, як сеў, сядзéў, сядзéў ціхенька, штó ты здзéлаеш – сам дзед вінавáты.

Зданнё

І янá, бáба, гавары́ла: “Во, дзéтачкі, Бóгу цяпéрь ужо ня вéряіце, і не хрэ́сцяцца цяперь. Я ўжо ня ўбáчу тóга, а вы яшчэ́ мóжаце ўбáчыць. Во абрáтна éслі адкáжуцца ад Бóга і маліцца ня бýдуць, абрáтна тое сáмае бýдзець”.

І казáла, яе брат рáньша ня вéріў. “У-у, я б іх так ды éтак, éслі б éта мне здалóся!” А тады́, гавóря, з гуля́ння раз ішóў. Я ж гаварý, блíзка там íхняе гумнó стая́ла ля клáдбішча. Ішóў, скóка ён ішóў, і, гавóря, ідзéць па дарóзе, а наўпрóціў яму удвýх, вíдна, жэ́ншчыны ідýць. Ну, так яму здалóся. І разгавáріваюць. І ён ідзёць прáма (ну што ты, смéлы), ідзёць пра́ма на іх. А тады́ яму ўжо стрáшна, як блі́зка зблізіўся, стáла яму стра́шна. І ён як дасць з дарóгі ўбок бягóм! А яны тады гавóраць (і ён пачýў): “Ну, хітры, маладзéц. Бóльша б ты тут не хадзíў”. Дык послі тóга ўжо бая́ўся неізвéсна як. А то, што, гавóря, хто раскáзвае, што вот бáчыў, здавáлася, ён ня вéріў. А самóму як прыйшлóся, дык пабéг уцякáць.

Ну, дык гавары́лі так, што éслі здаéцца што, то нáда ўбок тады́ зварáчваць з дарóгі. Не бéгчы ні ўзад, ні ўпярёд па дарóзе, а ўбок звярнýць, асóбена ў прáвы.

І чалавéк у Пераклáдавічах... (Тады нéйкія былí... Ці кармá нéйкая, ці што... А, карчмá, во!). Хадзілі ў карчмý мужчы́ны, гавóря, і такíя, што любíлі падвы́піць. І вось Шáкаў, дзед Шáкаў (ну, фамíлія Шáкаў). І, гавóря, тóжа ішóў п’я́ны. А павóзка éхала з канём. Так. А ён п’я́ны хватáўся: “Во, падвязíце мянé”. Ну, хватáўся п’я́ны. А яны гавóраць: “Ну, дзед, сяйчáс падвязýць цябé!” Як павялі, хтó-та як павёў у лес сюды´, дык тры дні не маглí дзéда éтага знайсці. І ён ужó раскáзваў, што вядýць, вядýць, пасáдзяць на пень (а хто і што – чорт яго знáе), пасáдзюць на пень і сук яму ў рот дадýць: “Дзед, куры´ трýбку”. За тры дні чуць нашлí éтага дзéда. І празвáлі тóе мéсца Шáкава печ. І цяпéрь тóе мéсца ў Пераклáдавічах бáбы знáюць.

Сон на новым месцы

А вот Бóг ёсць на свéце. Знаíш, штó-та, штó-та ёсць на свéце. Таму штá, знаíш, я пяць клáсаў як кóнчыла і с цёткай сваёй паéхала, і дзя́дзька там (бáцькаў брат) у Гóмілі у дóм óтдыха у Тачóнкі там (як ён там называ́ецца). Ён быў глáўным бугáлцерам там. І сказáў во: “Прыéдзь ка мне з Зінам, з Зéнай ка мне туды́”. Палажы́лісь на палý там. У дзя́дзькі кóмната былá там. Ну, мáльчык у іх быў, жóнка ў цюрмé былá, і бáба там былá (éта мая́ Кáця), мáльчыка гэ́тага глядзéла. І дзя́дзька.

Ну, мы з цёткай лажы́ліся на палý, там нам паслáлі. І яна гавóря на мянé:

- Загáдвай сóн на нóвым мéсці.

Я гаварý:

Create PDF files without this message by purchasing novaPDF printer (http://www.novapdf.com)

- А які́ сон?

- Каб сасні́ўся жані́х нявéсце, – яна́ мне сказáла.

Ну, я пяць клáсаў кóнчыла. А дзéд éты хадзі́ў са мнóй у шкóлу. Да вайны́ яшчэ́ пачáў хадзі́ць. Ён стáршы мяне быў.

Ну, я штó. І я, навéрна, і задýмала ці гавары́ла, мóжа, штó. І ўбáчыла ва сне́ éтага дзéда. А ён тады´ быў такí малы´ і ўрэ́дны-ўрэ́дны. Й, ой-ёй-ёй, прачнýлася, мне так не панрáвілася!

- Ну, штó ж. Нáда мне такí-та жанíх бýдзе?! Ой, гэ́та няпрáўда.

А во, бáчыш, прáўда. Вот, ві́дзіш, штó-та ёсць. І нікагдá нікамý не павéрыла, éслі б мне хто раскáзваў.

Create PDF files without this message by purchasing novaPDF printer (http://www.novapdf.com)